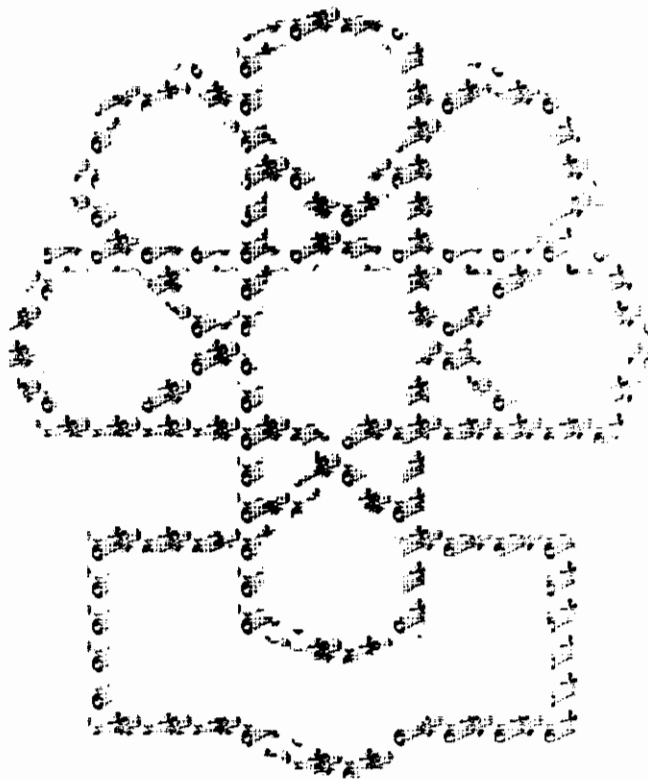


پیرامون اصلاح نظام مالیاتی (۹)

در مورد لایحه اصلاح قانون مالیات‌های
مستقیم مصوب اسفندماه ۱۳۶۶ و اصلاحات
بعدی آن و الحاق موادی به قانون مذکور (۳)



معاونت پژوهشی

مهر ۱۳۷۹

کار: دفتر بررسی‌های اقتصادی - دکتر فیروزه خلعتبری

این گزارش بنا به درخواست کمیسیون اقتصادی مجلس تهیه شده است

کد گزارش: ۲۰۰۵۷۰۴

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای

کتابخانه و واحد اسناد و اطلا:

شماره: ۱۲۷۴۲

تاریخ: ۷۹/۸/۲۱

بسمه تعالی

پیرامون اصلاح نظام مالیاتی (۹)

در مورد لایحه اصلاح قانون مالیات‌های مستقیم مصوب اسفندماه ۱۳۶۶
و اصلاحات بعدی آن و الحاق موادی به قانون مذکور (۳)

کد گزارش: ۲۰۰۵۷۰۴

مقدمه

کمیته تخصصی مالیات در مرکز پژوهش‌های مجلس از سال ۱۳۷۷ اصلاح نظام مالیاتی را در دستور کار خود قرار داده است. اعضای این کمیته پس از یک دوره مطالعات نظری - تجربی که حاصل آن ۵ گزارش تحقیقی^۱ است، ضمن ارزیابی «لایحه پیشنهادی اصلاح قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۶۶» پیشنهادات خود را در مورد متن فعلی «قانون مالیات‌های مستقیم» و لایحه پیشنهادی دولت به صورت متوالی^۲ ارائه کرده‌اند. ارزیابی کمیته تخصصی مالیات حاکی از آن است که لایحه پیشنهادی اصلاح قانون مالیات‌های مستقیم فاقد جامع‌نگری لازم است و بر دیدگاه نظری خاصی متکی نیست و همچنان که در گزارش اخیر (۹) نشان داده شده است اهداف کلی و کلان لایحه روشن و واضح نیست. به عبارتی دیگر ساخت لایحه در کلیت آن مشخص نیست. به همین دلیل این لایحه صرفاً در مجموعه‌ای از پیشنهادات کمابیش مجزا قابل تأمل است. لایحه پیشنهادی به طور موردی در گزارش‌های شماره (۶) و (۸) مورد بررسی قرار گرفته است. گزارش شماره (۷) به طور مستقل پیشنهاداتی در مورد متن کنونی قانون مالیات‌های مستقیم ارائه می‌کند. گزارش اخیر (شماره ۹) ضمن اشاره به عدم برخورداری لایحه از یک ساخت کلی، به طور موردی مالیات بر سود سپرده، معافیت مالیاتی هتلداری، سقف مالیات بر ارث و مواد ۹ و ۳۲ لایحه پیشنهادی را مورد بررسی قرار می‌دهد.

در پایان ذکر این نکته ضروری است که لایحه اصلاحی نظام مالیاتی در ابتدا با عنوان «پیش‌نویس لایحه اصلاح قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۶۶» ارائه شد و وزارت دارایی پس از جمع‌آوری انتقادات وارد بر متن پیش‌نویس و اعمال برخی تغییرات در آن، متن جدیدی با عنوان «لایحه اصلاح قانون مالیات‌های مستقیم مصوب اسفندماه ۱۳۶۶» ارائه کرده است. لایحه مزبور هنوز به مجلس تقدیم نشده است.

نکاتی چند در مورد لایحه

این مجموعه متشکل از ۵۲ ماده است که بندهایی از قانون مالیات‌های مستقیم را به شیوه‌هایی که هریک از

۱. مروری بر چالش‌های اصلی مالیات در ایران (کد گزارش ۱۷۰۱۳۰۱)، بررسی وضع موجود: مالیات بر هزینه و مصرف در ایران (کد گزارش ۱۷۰۴۴۵)؛ بررسی وضع موجود: مروری اجمالی بر مالیات بر مشاغل (کد گزارش ۱۷۰۴۴۴)؛ بررسی وضع موجود به رویه‌های اخذ مالیات در ایران (کد گزارش ۱۷۰۴۴۳۸)؛ بررسی وضع موجود: نارسایی در قانون مالیات (کد گزارش ۱۷۰۴۵۱۳).

۲. ارزیابی لایحه اصلاح قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۶۶ (کد گزارش ۲۰۰۴۶۹۳)؛ پیشنهاداتی در مورد اصلاح قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۶۶ (۱) (کد گزارش ۱۷۰۵۰۲۲)؛ پیشنهاداتی در مورد پیش‌نویس لایحه اصلاح قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۶۶ (۲) (کد گزارش ۱۷۰۴۹۹۹)

دیدگاهی خاص بر خاسته است، اصلاح می‌کند. از آنجا که وحدت دیدگاه وجود ندارد به درستی نمی‌توان گفت که پاسخ مثبت به این اصلاحات به نفع اقتصاد ملی است یا خیر. در وهله نخست پیشنهاد دهندگان نگفته‌اند که هدف از این اصلاحات چیست؟

- سهولت وصول مالیات؟

- افزودن بر توان رشد اقتصاد ملی؟

- وصول مبالغ بیشتر مالیات؟

- برقراری عدالت بیشتر بین بخش‌های اقتصادی؟

- برقراری عدالت بیشتر بین گروه‌های درآمدی؟

- نزدیک شدن به معیارهای متعارف جهانی؟ یا...

بدون وجود ساخت کامل، مطالبی را می‌توان به صورت موردی یا گروهی بیان کرد ولی تأیید یک نکته در این چارچوب به معنی تأیید این موضوع نیست که اصلاحات به بهبود ساخت مالیاتی انجامیده است.

در مورد اظهار نظرهای وزارت امور اقتصادی و دارایی طی نامه‌ای به آقای دکتر حبیبی موارد زیر قابل توجه است:

- در مورد مالیات بر سود سپرده، استدلال وزارت دارایی در مورد رابطه علت و معلولی بین سپرده گذاری و فقدان سرمایه گذاری صنعتی نادرست است. حتی اگر آقایان مالیات گزاف بر سود سپرده‌ها وضع کنند که یک ریال سپرده هم به بانک‌ها نرسد، این وجوه صرف سرمایه گذاری صنعتی نمی‌شود. برخلاف نظری که در مواردی به وزارت امور اقتصادی و دارایی منسوب می‌شود که مردم این پول‌ها را صرف خرید کالاهای صنعتی می‌کنند، رکود و عدم اطمینان از آینده سبب می‌شود که این نوع خریدها هم صورت نپذیرد. باید توجه داشت که این مطالب را نباید معادل طرفداری از افزایش نرخ بهره بانکی به حساب آورد. آن موضوع هم در نقش خود بسیار نادرست است ولی چون به مالیات ربطی ندارد، در این نوشته به آن پرداخته نشده است.

در مورد بند ۴، اعطای معافیت مالیاتی به صنعت هتلداری از آن مواردی است که به نظر می‌رسد به دلیل تب هواداری از صنعت گردشگری مطرح شده باشد. نمی‌دانم مزیت آن چیست؟ هتلداران که درآمد ارزی هم به دست می‌آورند، پس چرا پرداخت مالیات توسط آنها نادرست است؟

در مورد بند ۶، نرخ مقطوع مالیات برای عملیات پیمانکاری در کلیه سطوح از نظر پایین آوردن زمان وصول مالیات بسیار مثبت است و با عنایت به حجم عملیات مالیاتی می‌تواند به نفع دولت باشد. البته مشروط بر این که دولت به صورت جدی به فکر اصلاح نظام حسابداری در پیمانکاری‌ها باشد.

در مورد مطالب اصلاحیه هم چند نکته ضرورت دارد:

ماده ۲ برای اصلاح ماده ۲۰، سقف‌های گذاشته شده برای مالیات برارث با عنایت به وضعیت قیمت‌ها در اقتصاد کشور غیر عادی است. به فرض فرد متوفی فقط یک پیکان داشته باشد. قرار است از این پیکان آقایان تا ۳۵ درصد مالیات بگیرند؟ اگر یک پژو داشته باشد، فرزند متوفی باید روی پژوی دست دوم باقی مانده از پدرش دست کم ۲۵ میلیون ریال بپردازد. این در حالی است که شاید این خودرو یگانه دارایی باقی مانده برای تداوم زندگی خانواده باشد. در هر صورت، سقف‌ها عجیب است.

ماده ۹: اینها که مرتب قوانین بودجه سالانه را تغییر می‌دهند، چه دلیلی برای تغییر در نیمه سال وجود دارد؟

آیا دلیلی برای تغییر نرخ‌ها در ماده‌های ۴۴ تا ۵۱ قانون وجود دارد؟ ماده ۱۹، قسمت ۲، تبصره ۲، هر نوع انگیزه حضور در بازار سرمایه را زایل می‌کند. چرا کسی باید سرمایه گذاری کند؟ نرخ‌های این تبصره بسیار زیاد است.

ماده ۳۲، تبصره دریافت مالیات ۱۵ درصد سود سپرده‌های بانکی خانه برانداز است. سپرده پس انداز کوتاه مدت که ۸/۵ درصد سود روی حداقل تراز ماهانه می‌دهد و سه ماه اول هم پولی نمی‌دهد تا این نقطه دو بار حق سپرده گذار را زیر پا می‌گذارد. دست آخر وزارت امور اقتصادی و دارایی ۱۵ درصد آن را یک جا دریافت می‌کند. اگر کسی یک میلیون ریال سپرده داشته باشد، در پایان سال ۸۵،۰۰۰ ریال دریافت می‌کند. دولت هم ۱۲،۷۵۰ ریال را مالیات می‌گیرد. یعنی سپرده گذار در پایان سال فقط ۷۲،۵۰۰ ریال یعنی ماهانه ۶،۰۴۱ ریال دریافت می‌کند. آیا این برای سپرده گذاری که وجهی تا این حد کوچک را سپرده گذاشته گریه دار نیست؟ این قانون از چه کسی حمایت می‌کند؟ چرا سود سپرده به نرخ مساوی و بدون در نظر گرفتن میزان دریافتی فرد مشمول مالیات می‌شود؟

به طور خلاصه، در پاره‌ای از موارد حتی در مورد تغییرات نمی‌توان مطلوبیت ویژه‌ای دید. توصیه کلی این است که لایحه اصلاح مالیات‌ها به صورت یک مجموعه به هم پیوسته بررسی شود.